

За використаною діагностикою нами було отримано результати першої групи: сильна вираженість лідерських якостей – 5% опитуваних, середня вираженість – 35%, слабка вираженість – 60%. Переважна більшість групи ще не повною мірою усвідомлює власних здібностей, особливо якщо це стосується будь-якої організаторської діяльності, або такої, яка вимагає ініціативи у прийнятті рішень, самокритичності та волевиявлення. Незважаючи на те, що переважна більшість даної групи має слабку виражені лідерські якості, все ж майже вся група володіє ознаками наполегливості та терпеливості.

У другій групі досліджуваних не має студентів із сильно вираженими лідерськими якостями, натомість середня вираженість складає 70%, а слабка – 30%. Це можна пояснити тим, що на п'ятому році навчання у ВНЗ студенти вже більш пристосовані до вимог та умов навчального процесу, що дає їм змогу більш активно проявляти власні якості, до яких, згідно з дослідженням, можна віднести виносливості, стресостійкість, надійність, критичність мислення, ініціативність, наполегливість та емпатію.

Порівнюючи отримані результати обох груп, ми бачимо, що середній показник переважає у студентів 5 курсу, а низький – 2 курсу. Це свідчить про те, що феномен лідерства безпосередньо залежить від особистості, але дуже велику роль відіграють зовнішні фактори, вплив яких може підірвати авторитет лідера та змінити його позицію в групі, що є дуже розповсюдженим явищем в студентській академічній групі.

Список використаних джерел

1. Кудряшова Е. В. Лидерство как предмет социально-философского анализа. Диссертация на соискание ученой степени доктора философских наук / Е. В. Кудряшова. – Москва, 1996. – 359 с.
2. Подоляк Л.Г. Психология вищої школи: Підручник. 2-е вид. / Л.Г.Подоляк, В.І.Юрченко. – Київ: Каравела, 2008. – 352 с.
3. Сельченко К.В. Психология лидерства: Хрестоматия / Сост. К.В.Сельченко. – Минск.: Харвест, 2004 – 368 с.
4. Stogdill R. Handbook of Leadership. A survey of theory and research. New York, 1974
5. Страхова Н.Н. Феномен лидерства в студенческих группах. – Режим доступа: <http://www.scienceforum.ru/2014/pdf/2096.pdf>

УДК 159.922.7

Жук О. С.

Конфлікти в системі «вчитель-учень»

Анотація. У статті надано загальний опис типів конфліктів та способи їх розв'язання або уникнення ненасильницьким методом під час навчання в школі. Представлено результати дослідження типів поведінки підлітків у конфліктних ситуаціях.

Ключові слова: конфлікт, система «вчитель-учень», медіація, навчання.

Анотація. В статті дано загальне описання конфліктів і способи їх рішення або уникнення ненасильственным методом в час навчання в школі. Представлені результати дослідження типів поведінки підлітків в конфліктних ситуаціях.

Ключевые слова: конфликт, система «учитель-ученик», медиация, обучение.

Summary. The article contains a general description of the types of conflicts and ways of solving them or avoiding non-violent method while studying at school. It presents results of mediation as methods.

Keywords: conflict, the system “teacher-student”, mediation training.

Актуальність дослідження даної проблеми була і залишається очевидною, оскільки процеси викладання і навчання є складними, вони потребують спілкування вчителя з учнями для встановлення контакту, взаємопорозуміння, засвоєння нових знань, а також виховання. З цього приводу Сократ зазначив, що виховання – справа важка, і поліпшення його умов – одна з священних обов’язків кожної людини, бо немає нічого більш важливого як освіта самого себе і своїх ближніх. Кожна людина певним чином є вчителем і учнем водночас. Зважаючи на складність педагогічної взаємодії часто в системі «вчитель-учень» мають місце конфлікти. Тому головною метою педагогічної діяльності в цьому аспекті є уникнення і вирішення цих конфліктів.

Аналіз літературних джерел. Аналіз останніх публікацій і досліджень з конфліктної проблематики свідчить, що науковці в своїх працях виділяють декілька типів конфліктів, джерела, що призводять до них і методи їх вирішення або уникнення. Зокрема, конфлікти в широкому аспекті досліджували такі вітчизняні науковці як А. Кириленко, В. Сидоренко, О. Гробоєць, О. Романів, Т. Микитин та інші. Свою увагу на вирішенні конфліктів зосереджують А. Гусєва, Е. Семенова, Н. Заверико, Н. Зеленкова та інші.

Метою даної статті є аналіз причин виникнення конфліктів в системі «вчитель-учень» та способів їх усунення.

Конфлікт (з латинської *conflictus* – зіткнення) – це зіткнення протилежно спрямованих, несумісних одна з одною тенденцій у свідомості окремої людини, в міжособистісних взаємодіях чи в особистісних взаємовідносинах – індивідів чи груп людей, пов’язаних з гострими негативними емоційними переживаннями [7].

За даними Козлової А.Т., кожен другий конфлікт виникає з вини вчителів.[3] Спостерігається падіння загальної культури поведінки вчителів, що має негативний відбиток і на взаєминах з учнями, і на мікрокліматі в педагогічних колективах.

Взаємини вчителя й учнів мають певну еволюційну структуру, а саме перехід від пасивного рівня до творчого. Основними причинами конфлікту в системі «вчитель-учень» є незадовільна поведінка підлітка, пов’язана з порушеннями дисципліни, невиконанням домашнього завдання або помилкового виконання, нездорові відносини між учнями. Вчитель має бачити в учневі не

лише учня або свого підданого, а, насамперед, особистість з усіма її вихідними особливостями. Найпоширенішим видом конфліктів, що виникають у школі, є конфлікт між педагогом та учнем. Це викликане тісним спілкуванням та взаємодією. Однією з особливостей конфлікту в системі «вчитель-учень», насамперед, є вік, бо вчитель, як правило, набагато старший за учня, освіченіший і має в рази більший життєвий досвід. Однією з помилок вчителя є надмірна впевненість у досконалому знанні педагогіки та психології і застосуванні їх на практиці. Вона викликає негативні прояви поведінки учнів, а саме протест проти дій вчителя. Вчителі часто обурюються через яскраве самовираження учнів, яке відбувається внаслідок формування самосвідомості (відстоювання власної думки). Даний конфлікт загострюється через невміння опонентів поступитися і відійти від власної точки зору, а саме педагог, певно, вважає себе уособленням компетентності, а учень, в свою чергу, не дає пригнітити власний авторитет перед однолітками. Конфлікт даного виду часто виявляється практично нерозв'язним.

Через крихку психічну структуру дитини наслідки конфлікту дуже негативно впливають на неї; може виникнути непевненість в собі, опозиційна поведінка або навіть невротичні реакції та серйозні деформації психіки. [4]

Тому конфлікти в системі «вчитель-учень» необхідно розв'язувати як найшвидше, а ще краще, вміти їх запобігти. Першим кроком до вирішення конфлікту є вчасне усвідомлення саме вчителем, що вчинки в конфліктній ситуації мають не лише позитивний вплив на його статус. Учні зрозуміють складність ситуації і переважно оцінять прагнення педагога до налагодження навчально-виховного процесу. Професіоналізмом у вирішенні конфлікту вважається прийняття на себе вчителем відповідальності за наслідки конфлікту і збереження гідності учня. Треба застосувати діалог довіри для знаходження компромісу і усвідомити негативні сторони конфлікту для обох сторін.

Знаючи, що конфлікт має проходити певні фази можна прийти до висновку, що конфлікту краще і легше уникнути аніж безболісно розв'язати. Саме тому, коли з'являється дратівливість, агресивність краще замислитись про подальші дії.

Знайти компроміс краще самостійно, без втручання третьої сторони, якою можуть виступати адміністрація школи або батьки, тому що в опонентів виникають негативні переживання через неспроможність впоратись самостійно.

Для досягнення поставленої мети були використані наступні методи:

- Теоретичні: аналіз наукової літератури з проблеми, систематизація поглядів вчених на дану проблему;
- Емпіричні: метод тестування. З метою діагностики типів поведінки в конфлікті використовувалась методика Томаса.

Аналіз результатів дослідження. Дослідження поведінки в конфліктній ситуації проводилося в Криворізькій середній школі I-III ступенів №58 серед 40 учнів 7-го та 8-го класів (з них дівчат 25, хлопців 15) за методикою Томаса.

Згідно з нею виділяється 5 типів:

I. Конкуренція як прагнення досягнути задоволення своїх інтересів, завдаючи шкоди іншому.

II. Пристосування – на протипагу конкуренції – принесення в жертву своїх інтересів заради іншого.

III. Компроміс, коли учасники ситуації поступаються один одному заради досягнення спільної мети.

IV. Уникнення, для якого характерні відсутність прагнення до співробітництва і відсутність тенденції до досягнення власних цілей.

V. Співробітництво, коли учасники ситуації приходять до альтернативи, яка задовольняє потреби і інтереси обох сторін.

Учням пропонувалося 30 питань, в яких потрібно обрати один з двох варіантів відповіді.

Після проведення тестування були одержані такі результати. За даними проведеного тестування на типи конфліктності ми з'ясували, що у 75% учнів переважає уникнення конфліктів, у 10% учнів переважає компроміс, у 7,5% учнів переважає пристосування, у 5% переважає співробітництво, у 2,5% – конкуренція.

Таблиця 1

Типи поведінки в конфлікті

Типи поведінки	Кількість учнів	Відсотки, %
Конкуренція	1	2,5
Пристосування	3	7,5
Компроміс	4	10
Уникнення	30	75
Співробітництво	2	5

За результатами таблиці створимо таку діаграму:

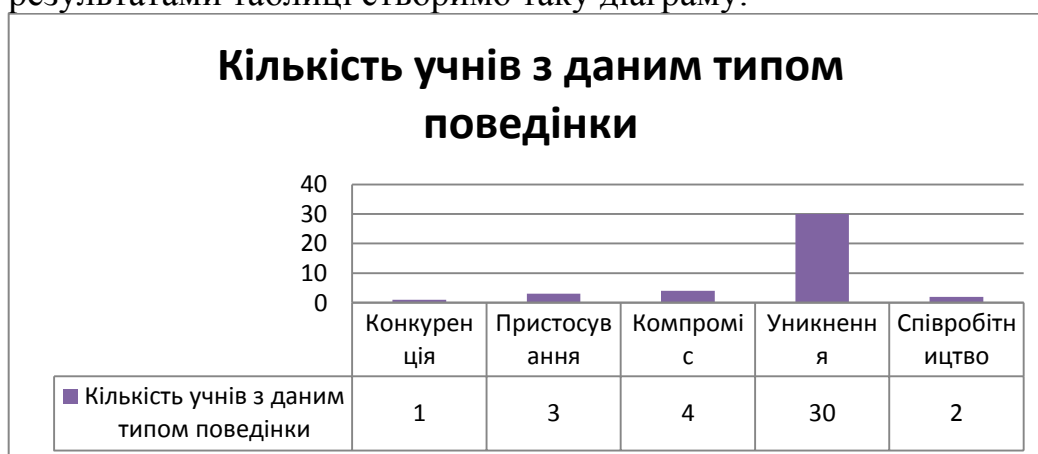

Рис. 1. Типи конфліктної поведінки серед учнів

Аналогічне дослідження було проведено серед 15 вчителів, 11 з яких жінки і 4 чоловіка. Виявлено такі результати:

Таблиця 2

Типи поведінки вчителів в конфліктній ситуації

Типи поведінки	Кількість вчителів	Відсотки, %
Конкуренція	0	0
Пристосування	4	26,6
Компроміс	2	13,3
Уникнення	2	13,3
Співробітництво	7	46,6

За даними проведеного тестування серед вчителів було виявлено, що в 46,6% вчителів переважає співробітництво, у 26,6% вчителів переважає пристосування, у 13,3% вчителів переважає компроміс, у 13,3% – уникнення, а конкуренція взагалі відсутня.

Рис. 2. Вчителі з різними типами поведінки в конфлікті

Порівняльна характеристика типів поведінки в конфлікті учнів і вчителів свідчить про неспівпадання переважаючих тенденцій: в учнів переважає тенденція до уникнення конфліктів, а у вчителів - до співробітництва.

Висновки. За даними проведеного тестування серед учнів 7-8 класів було виявлено переважно низький рівень конфліктності саме через невміння дітей вірно вийти з конфліктної ситуації (або ж через фобію щодо наслідків конфлікту). Результатом тестування на рівень конфліктності у вчителів даної школи стало саме співробітництво їх як з дітьми так і з власним колективом та адміністрацією. Це свідчить про вміння педагогів передбачити та уникнути конфлікту, а в свою чергу є проявом компетентності.

Список використаних джерел

1. Анпілогова Ю. Джерела конфліктів у системі «педагог-учень» / Ю. Анпілогова // Школа молодого вчителя. – Київ, 2005. – с. 91-98.
2. Бандурка А. М. Конфліктологія; Учебное пособие для вузов / А. М. Бандурка, В. А. Друзь. – Харьков, 1997.

3. Гришина Н. Психология конфликта / Н. Гришина. – Санкт-Петербург: Питер, 2000. – с. 209-281.
4. Кириленко А. І. Конфлікти між учителями й учнями та способи їх розв'язання/ А. І. Кириленко // Фізичне виховання в школах України.-2011.-№9.-с.36-39.
5. Павлютенков Є. М. Конфлікти: сутність і подолання / Є. М. Павлютенков. – Харків, 2008. – с. 5-104.
6. Пов'якель Н. психологія вирішення педагогічних конфліктів / Н. Пов'якель. – Київ, 2008. – 128 с.
7. Самоукина Н. В. Игры в которые играют/ Н. В. Самоукина. – Дубна: Феникс, 1997.

УДК – 159.9 (316.6)

Кулик Н. О.

Соціально-психологічні чинники соціалізації особистості студента як майбутнього педагога

Анотація. У статті висвітлено соціально-психологічні чинники соціалізації особистості студента як майбутнього педагога. Розкриваються наступні поняття: соціалізація, адаптація, адаптивність, соціально-психологічний клімат. Визначено соціально-психологічні особливості студентства. Як особливість соціалізації студентської молоді виділено стадії її соціалізації.

Ключові слова: соціалізація особистості, адаптація, адаптивність, соціально-психологічний клімат.

Аннотация. В статье отображены социально-психологические факторы социализации личности студента как будущего педагога. Раскрываются следующие понятия: социализация, адаптация, адаптивность, социально-психологический климат. Определены социально-психологические особенности студенчества. Как особенность социализации студенческой молодежи выделены стадии её социализации.

Ключевые слова: социализация личности, адаптация, адаптивность, социально-психологический климат.

Summary. The article deals with socio-psychological factors of socialization of the individual of a student as a future teacher. There are disclosed the following concepts: socialization, adaptation, adaptability, social and psychological climate. Social and psychological characteristics of students are defined. The stages of their socialization are marked as a feature of the socialization of students.

Keywords: personality socialization, adaptation, adaptability, social and psychological climate.

У доповіді ЮНЕСКО щодо освіти ХХІ століття визначено чотири напрями, за якими має будуватися сучасна освіта: *вміння жити разом, вміння вчитися, вміння діяти, вміння бути*. Вчені визнали це глобальними компетентностями, функції яких набувають все більшого значення для всього світу[2]. Питання